

PRIMEUR IN VLAANDEREN: BRUGS HUIZENONDERZOEK VIA GEOLOKET

Eind september 2005 lanceerde de Brugse Erfgoedcel in samenwerking met het Stadsarchief en de Dienst Monumentenzorg een primeur in Vlaanderen.

Op www.huizenonderzoekbrugge.be kan voortaan via een geoloket op elk adres van de Brugse binnenstad worden ingezoomd op een actuele percelenkaart. Van daaruit kunnen vier 19de-eeuwse kadasterkaarten worden opgeroepen om de toestand van dit perceel in 1831, 1835, 1865 (plan Popp) en 1889 te bekijken. Na de restauratie van deze kaarten, werden deze gescand en gegeoreferereerd volgens het coördinatenstelsel Lambert-72. Dankzij deze gescande rasterkaarten kunnen de 19de-eeuwse kadastrale kaarten nu digitaal geconsulteerd en afgedrukt worden.

Daar bovenop worden de reeds ingevoerde gegevens uit de registers van de Zestendelen of het oud kadaster (1580-1800) gelinkt aan elk huidig adres. Deze data is momenteel voor ruim 2.000 huizen beschikbaar. Zodat we voortaan in een handomdraai voor deze huizen niet alleen heel wat interessant en oud kaartenmateriaal kunnen bekijken maar ook de opeenvolgende verkopen, hypotheek e.d.m. kunnen achterhalen.

Voor elk huis waarvan de gegevens uit deze registers zijn verwerkt, zijn ook de vier belangrijkste coördinaten vermeld:

1. Het huidig adres, met straat en huisnummer.
2. Het kadastraal perceelnummer van 1835, het moment waarop het hedendaags kadaster werd opgestart (aangevuld met het perceelnummer anno 2005).
3. Het Oostenrijks huisnummer: dit was de eerste nummering van huizen in Brugge, ingevoerd in 1790. Dit gebeurde toen niet per straat maar per wijk. Een huisnummer bestond toen uit een sectieletter, een wijknummer en een huisnummer. Bvb. B7/24 is het 24ste huis binnen de 7de wijk van de sectie B. Deze Oostenrijkse huisnummers waren tot 1866 in gebruik en staan vermeld op het kadastraal plan van Popp van 1865.

4. Het oud-kadasternummer: dit verwijst naar de registers van de zestendelen (1580-1800). De stad was bestuurlijk ingedeeld in zes secties: Sint-Jacobs, Sint-Donaas, Onze-Lieve-Vrouw, Sint-Jacobs, Sint-Niklaas en Carners. Per zestendeel werd een reeks registers opgemaakt waarin elk huis één startpagina kreeg. Het oud kadasternummer verwijst naar deze startpagina. Bvb. JAN/0245 is het huis in het Sint-Janszestendeel op pagina 245.

Er kan dus niet enkel worden gezocht op het huidig adres, maar ook in de databank van de Zestendelen die meer dan 40.000 records bevat met namen van kopers, verkopers, geldschieters, schuldeisers, enz...

In een tweede fase zal ook het 16de-eeuwse stadsplan van Marcus Gerards (zie detail van dit plan hieronder) worden aangeboden en wordt er nagegaan om de informatie m.b.t. bescherming, restauraties en bouwfysische toestand toe te kunnen voegen. Dit alles maakt dat deze site een onmisbare schakel zal vormen voor elke lokale versor, bouw- en kunsthistoricus, architect of ambtenaar en bovenal ook voor elke Brugge-geïnteresseerde.

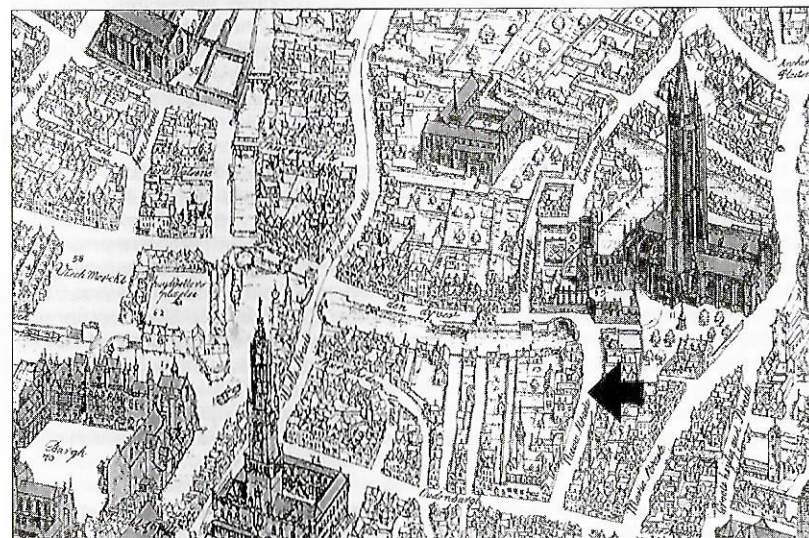
Voorbeeld

Als voorbeeld namen we even Nieuwstraat nr. 7 onder de loep (het L-vormige perceel, dat met het ene been aan de oostelijke zijde van de Nieuwstraat uitkomt en met het andere been aan het water van de Dijver), op enkele stappen van het Groeninghe- en Gruuthuuseum en de O.L.Vrouwkathedraal. Thans is dit gebouw, met een 19de-eeuws uitzicht, in bezit van de christelijke arbeidersbeweging voor hun sociaal-culturele activiteiten. Nog niet zo lang geleden werd het helemaal gerestaureerd. Maar daarvoor en tot het eerste kwart van de 20ste eeuw werd het bewoond door Brugse aristocratische families. De Nieuwstraat is, in weerwil van zijn naam, een van de oudste straten in de Brugse binnenstad ('nieuw' is dus relatief ...overigens, de oudste brug in Parijs heet ook *le Pont Neuf* ...).

Het gaat om C1/0001/0345. De gegevens uit het Oud Kadaster, die op de webpagina kunnen opgevraagd werden betreffen alleen de periode van na 1580. Toch is er al wel meer ervan bekend, maar zoals hoger aangegeven, is dit stof voor de tweede fase. We geven de informatie over de oudste periode hieronder:

Het gebouw vormt de kern van het "Hof van Beveren", één van de belangrijke huizen van het Bourgondische Brugge. Het huis kreeg zijn naam van Filips van Bourgondië, heer van Beveren (=Beveren-Waas in O.-Vl.), Vere en Vlissingen (nu in Zeeland in Nederland). Hij was de zoon van de "Grote Bastaard van Bourgondië", de oudste natuurlijke zoon van hertog Filips de Goede. Filips van Beveren speelde een belangrijke rol in de Vlaamse politiek na de dood van Maria van Bourgondië (1482). Hij overleed in dit huis in 1498, maar werd begraven in het Zeeuwse Vere. Hij had het huis toen onlangs gekocht.

Het Hof van Beveren aangeduid op het stadsplan van Brugge uit 1562 door Marcus Geraerts

In de 16de eeuw kwam het Hof van Beveren in bezit van de familie Laurijn. Bij dit Hof van Beveren waren toen nog verscheidene kleinere huisjes gevoegd, die samen één complex vormden. Dit en het aanpalende "Hof van Watervliet", met voorgevel met uitkijktoren op de hoek van de Oude Burg en de Nieuwstraat hadden in 1567 éénzelfde eigenaar: Marc Laurijn jr. Hij verenigde beide huizen en richtte er een muntenkabinet in.

Marc Laurijn jr. had het Hof van Beveren van zijn oom Marc Laurijn sr. bekomen, deken van de St.-Donaaskerk. Het hoekhuis "Hof van Watervliet" was in bezit geweest van Jeronimus Laurijn (+1509), heer van Watervliet (waar het huis zijn naam aan ontleend). Later woonde er zijn oudste zoon Mathias (+1540), die de vader was van Marc Laurijn jr (1525-1581). Mathias' tweede zoon, Mark Laurijn sr (de deken), woonde dus vlakbij in het Hof van Beveren. Toen in 1522 een derde zoon van Jeronimus, nl. Pieter Laurijn op 32-jarige leeftijd overleed, ging zijn jonge weduwe Elisabeth Donche (ca 1497 - 1548) met haar kinderen en haar zuster Joanna bij de deken inwonen (wat Mark Laurijns vrienden-tijdgenoten deed gniffelen: de deken die met een weduwe en haar ongetrouwde zuster in één huis woonde.). Toen Elizabeth in 1528 hertrouwde met Cornelius Duplicius de Schepper en een nieuw gezin stichtte bleven zij in het Hof van Beveren wonen tot 1540 om dan naar Eke (Oost-Vl.) te verhuizen waar Cornelius de heerlijkheid en het kasteel had gekocht. Maar toch bleef Cornelius nog geregeld in het Hof van Beveren verblijven *in den groten huuse ende stede van Brugge inde*

Nieuwe straete, daer mijn heere van Eecke woendt met alle de huusingen daer an staende. (RAB, Brugse Vrije, registers 16.475: weesregister Noordkwartier fo 332 en losse katern van 12 pp als bijlage).

Toen Mark Laurijn jr. (en nu raadplegen we de gegevens op de webpagina uit de zestendelen) overleed was zijn erfgenaam, zijn broer Guido Laurijn. Maar kort daarvoor was er beslag gelegd op de huizen in bezit van Mark en Guido Laurijn, door Hubrecht Goltz, wegens verhaal over een som van 2096 ponden 10 schellingen 1 groten. Op 3 februari 1594 werd het verkocht aan Charles van Marivoorde. Verder treffen we nog de families Dominicle (die het in 1609 van de weduwe van Charles Marivoorde kocht), Spaen, Rommel, Feulle aan, die (delen van) het huis bezaten. Na het jaar 1646 valt er geen informatie meer te lezen, tenzij dat het in de 18de eeuw in bezit was gekomen van de familie Stockhove, gezien het op 6 juni 1777 tussen de familieleden Charles en Jan-Aijbert werd verkocht.

De beslaglegging op vraag van Hubrecht Goltz verdient wat meer uitleg. Wat was er gebeurd? In de 16de eeuw vormde de familie Laurijn te Brugge het centrum van de humanistische beweging. Mark sr., de deken van St.-Donaas, kreeg meermaals Erasmus over de vloer in het Hof van Beveren in de Nieuwstraat. Zijn geestelijke erfgenamen waren zijn neefjes Mark jr. en Guido Laurijn. Zij hadden grote wetenschappelijke plannen. In 1567 verwierf Mark jr. het huis in de Nieuwstraat. Hier zou hij een kabinet van antieke munten installeren. En al geruime tijd daarvoor was hij gestart met een privé-drukkerij, waarin behalve humanistische publicaties van zijn Brugse vrienden ook uitgebreide academische werken zouden worden gebracht over de Romeinse en Griekse cultuur. Hiervoor werd een uit Venlo afkomstige graficus Hubrecht Goltz (Goltzius) aangetrokken, die al prompt na zijn aankomst meteen voor twee jaar op studie- en aankoopreizen werd gestuurd. 19 werken werden aldus gedrukt tussen 1563 en 1576.

Maar deze ambitieuze intellectuele ondernemingen kostten ook wel erg veel geld. En in 1570 sloeg het noodlot toe: catastrofale overstromingen in de polders ten noorden van Watervliet spoelden in één klap de grote financiële investeringen in de inpolderingen aldaar door familie Laurijn, weg... De daaropvolgende krijgsverrichtingen van Oranje, toegespitst op Watervliet en Philippine ruïneerden hun heerlijkheid Watervliet nog verder. Goltz had grote uitstaande geldvorderingen van de Laurijns en het duurde niet lang voor hij en het ondertussen calvinistische Brugse stadsbestuur met harde hand ingrepen: Mark Laurijn werd op 4 maart 1580 verbannen uit de stad en al zijn goederen (o.a. het Hof van Watervliet en het Hof van Beveren) werden onder sekwestre geplaatst. Met een deel van zijn schatten vluchtte hij naar Calais, maar hij kwam er berooid aan want onderweg was hij door muitende Schotse troepen beroofd. Hij overleed er op 14 maart 1581.

Zijn broer Guido liet, zelfs na een uitgebreide uitverkoop van immobiëlen, na zijn overlijden, in 1594 bij de weduwe Goltz nog altijd een schuld na van bijna 2.100 pond groten Vlaams (het equivalent van 50 jaarlonen van een metselaar). Had hij gedurende zijn leven nog het stedelijk familiepatrimonium in handen kunnen houden, na zijn dood lukte dit zijn erfgenamen niet: alles werd verkocht..

Bronnen: J. D'HONDT & N. GEIRNAERT, 'Internet en historisch onderzoek', in: *Brugs Ommeland*, XLV (2006); A. DEWITTE, 'Laurijn Mark jr.' en 'Laurijn Mark, sr.' in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, VII (1991), kol. 495-503; P. DONCHE, *Geschiedenis en genealogie van de familie Donche 1365-2004*, I, hoofdstuk 6; N.G. [Noël Geirnaert], *Het Hof van Beveren in de Nieuwstraat* (nr. 7), persnota, ca. 1996.

Pieter Donche